

Sygn. akt I PK 118/15

POSTANOWIENIE

Dnia 23 lutego 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera

w sprawie z powództwa "F." Spółki z o.o. z siedzibą w W.

przeciwko T. K.

o odszkodowanie za mienie powierzone,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 23 lutego 2016 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w P.

z dnia 28 listopada 2014 r., sygn. akt VI Pa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Ż. wyrokiem z 21 maja 2014 r. oddalił powództwo F. Spółki z o.o. z siedzibą w W., domagającej się zasądzenia od pozwanego T. K. kwoty 13.180,50 zł wraz z ustawowymi odsetkami od 31 lipca 2012 r. do dnia zapłaty tytułem zwrotu nienależnego świadczenia wyegzekwowanego w postępowaniu egzekucyjnym prowadzonym przez komornika sądowego.

Sąd Rejonowy ustalił, że 1 listopada 2006 r. pozwany T. K. zawarł ze stroną powodową F. Spółką z o.o. umowę o pracę na czas określony od 1 listopada 2006 r. do 31 grudnia 2016 r. Na podstawie tej umowy pozwany został zatrudniony na stanowisku serwisanta. W umowie strony zastrzegły, że może być ona rozwiązana z zachowaniem dwutygodniowego okresu wypowiedzenia. W dniu 20 stycznia 2010 r. powodowa Spółka wręczyła pozwanemu pisemne oświadczenie o

wypowiedzeniu łączącej strony umowy o pracę. Skutek w postaci rozwiązania tej umowy nastąpił z dniem 5 lutego 2010 r.

W związku ze świadczeniem pracy serwisanta strona powodowa przekazywała pozwanemu zaliczki pieniężne. Prowadziła w systemie informatycznym rejestr udzielonych i rozliczonych zaliczek wraz z ich saldem. W dniu 7 maja 2010 r. powódka wezwała pozwanego na piśmie za pośrednictwem poczty do uregulowania należności z tytułu nierozliczonych zaliczek w wysokości 10.000 zł w terminie 7 dni. Wyrokiem z 27 września 2011 r., w sprawie toczącej się na skutek pozwu wniesionego 12 marca 2010 r., Sąd Rejonowy w Ż. zasądził od F. Spółki z o.o. na rzecz T. K. kwotę 21.533,44 zł brutto tytułem wynagrodzenia za pracę w godzinach nadliczbowych wraz z ustawowymi odsetkami. Wyrok ten uprawomocnił się w marcu 2012 r., po rozpoznaniu apelacji strony powodowej przez Sąd Okręgowy w P.. Pismem z 31 maja 2012 r., doręczonym za pośrednictwem poczty, powodowa Spółka oświadczyła pozwanemu, że dokonuje potrącenia swojej wierzytelności z tytułu nierozliczenia się przez niego z otrzymanych zaliczek w kwocie 10.000 zł wraz z odsetkami w wysokości 2.863,41 zł. W dniu 5 czerwca 2012 r. strona powodowa wypłaciła dobrowolnie pozwanemu (na jego rachunek bankowy) kwotę 12.591,56 zł.

Na mocy prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w Ż. z 27 września 2011 r., zaopatrzonego w klauzulę wykonalności, pozwany wszczął postępowanie egzekucyjne przeciwko powodowej Spółce, prowadzone przez komornika sądowego przy Sądzie Rejonowym w Ż.. Postanowieniem z 9 lipca 2012 r. komornik sądowy na wniosek Spółki umorzył postępowanie egzekucyjne co do kwoty 12.591,56 zł (dobrowolnie wypłaconej pozwanemu) i oddalił jej wniosek zawierający żądanie wstrzymania czynności egzekucyjnych z uwagi na dokonane przez dłużnika (Spółkę) potrącenie. Kwota wierzytelności wynikająca z prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w Ż. objęta zarzutem potrącenia została wyegzekwowana przez komornika i przekazana wierzycielowi T. K..

Oddalając powództwo wniesione w niniejszej sprawie Sąd Rejonowy uznał, że egzekucja spornej kwoty została wszczęta na podstawie prawomocnego wyroku sądu zaopatrzonego w klauzulę wykonalności. Wyrok ten nie został w żaden sposób wzruszony przez powodową Spółkę, np. w wyniku wniesienia powództwa

przeciwegzekucyjnego. Dlatego, w ocenie Sądu Rejonowego, świadczenie zasądzone prawomocnym wyrokiem od Spółki na rzecz T. K. nie może być traktowane jako świadczenie nienależne do czasu wzruszenia (uchylenia) tego prawomocnego wyroku. Potrącenie dokonane przez stronę powodową po jego uprawomocnieniu się nie ma żadnego wpływu na należność świadczenia objętego prawomocnym wyrokiem. Potrącenie takie samoistnie nie wpływa na prawomocne orzeczenie sądu. Zarzut potrącenia może być jedynie podstawą powództwa dłużnika o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności zgłoszonego na podstawie art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c.

Sąd Rejonowy stwierdził ponadto, że samo potrącenie było niedopuszczalne i nie wywarło skutku prawnego. Wprawdzie zgodnie z art. 87 § 1 pkt 3 k.p. z wynagrodzenia za pracę podlegają potrąceniu w szczególności zaliczki pieniężne udzielone pracownikowi, jednakże zgodnie z art. 87 § 3 k.p. potrącenia zaliczek pieniężnych mogą być dokonywane do wysokości połowy wynagrodzenia za pracę. Potrącenia te mogą być dokonywane jedynie w trakcie zatrudnienia pracownika, na bieżąco z wypłacanego mu co najmniej raz w miesiącu wynagrodzenia. Nie jest to zwykłe potrącenie w rozumieniu art. 498 § 1 k.c., a z mocy art. 87 § 1 k.p. może być dokonane tylko przy wypłacie wynagrodzenia za pracę i na ściśle określonych warunkach. Sąd zauważył także, że w czasie złożenia przez powodową Spółkę oświadczenia o potrąceniu jej wierzytelności wobec pozwanego z tytułu nierozliczonych zaliczek pieniężnych, tj. w maju-czerwcu 2012 r., wierzytelność ta była już przedawniona.

Apelację od wyroku Sądu Rejonowego wniosła strona powodowa – F. Spółka z o.o., zarzucając temu rozstrzygnięciu: 1) naruszenie art. 498 § 1 i 2 k.c. w związku z art. 300 k.p. przez jego niewłaściwą wykładnię i przyjęcie, że wierzytelność stwierdzona prawomocnym wyrokiem nie spełnia warunków wierzytelności podlegającej potrąceniu; 2) naruszenie art. 87 k.p. w związku z art. 498 k.c. i art. 300 k.p. przez ich niewłaściwą wykładnię i przyjęcie, że potrącenie wierzytelności pracodawcy z wierzytelnościami pracownika może nastąpić wyłącznie w trakcie trwania stosunku pracy i może być dokonane jedynie z bieżąco wypłacanego wynagrodzenia; 3) naruszenie art. 292 k.p. i art. 502 k.c. w związku z art. 300 k.p. przez ich błędną wykładnię i niezastosowanie w niniejszej sprawie, a w

konsekwencji uznanie, że wierzytelność powódki nie może być potrącona z wierzytelnością zasądzoną wyrokiem.

Podnosząc powyższe zarzuty apelująca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kwoty 13.180,50 zł z ustawowymi odsetkami.

Sąd Okręgowy w P. wyrokiem z 28 listopada 2014 r. oddalił apelację i zasądził od strony powodowej na rzecz pozwanego kwotę 1.200 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za drugą instancję.

W ocenie Sądu Okręgowego apelacja nie jest uzasadniona. Całość argumentacji w niej zaprezentowanej stanowi bezpodstawną polemikę z ustaleniami poczynionymi przez Sąd pierwszej instancji na podstawie gruntownej analizy materiału dowodowego oraz z prawidłowymi wnioskami wyciągniętymi z dowodów przeprowadzonych przez Sąd. Rozstrzygnięcie Sądu Rejonowego ma odzwierciedlenie w treści obowiązujących przepisów prawa.

Zdaniem Sądu drugiej instancji, złożenie przez stronę powodową oświadczenia o potrąceniu już po wydaniu tytułu egzekucyjnego (wykonawczego), determinowało katalog dostępnych środków prawnych obrony przed egzekucją należności zasądzonych prawomocnym wyrokiem. W takim przypadku właściwym środkiem było powództwo przeciwegzekucyjne. Skorzystanie z takiego środka prawnego było pożądane także z uwagi na niedopuszczalność zgłoszenia zarzutu potrącenia w postępowaniu rozpoznawczym w sprawie, w której został wydany tytuł wykonawczy, tj. w sprawie z powództwa pracownika przeciwko pracodawcy o zapłatę wynagrodzenia za pracę. W takiej bowiem sprawie pozwany pracodawca nie może potrącić swojej wierzytelności (nawet objętej tytułem wykonawczym), wynikającej z uprzedniego pobrania przez pracownika nienależnego (zawyżonego) wynagrodzenia. Sąd drugiej instancji, powołując się na stanowisko Sądu Najwyższego, przyjął, że potrącenie z art. 87 § 1 k.p. może być dokonane tylko przy wypłacie wynagrodzenia i na ściśle określonych warunkach, a więc nie w dowolnym czasie i nie przez samo oświadczenie pracodawcy o potrąceniu. Dodatkowo, w sytuacji niezgłoszenia zarzutu potrącenia w postępowaniu rozpoznawczym w sprawie, w której został wydany tytuł wykonawczy, potrącenie może być podstawą powództwa z art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. Bezsporne w sprawie jest, że strona

powodowa nie wytoczyła powództwa przeciwegzekucyjnego. W takiej sytuacji możliwe było wystąpienie w stosownym czasie z powództwem ze stosunku podstawowego (stosunku pracy) o zapłatę nierozliczonych zaliczek. Jednakże w świetle art. 291 § 2 k.p. tego rodzaju roszczenie pracodawcy należałoby uznać za przedawnione.

Za chybiony Sąd drugiej instancji uznał zarzut naruszenia art. 502 k.c. w związku z art. 300 k.p. Skoro zgodnie z zaprezentowaną przez Sąd wykładnią zarzut potrącenia był niedopuszczalny w sprawie z powództwa pracownika o wynagrodzenie, a mógł stanowić jedynie podstawę powództwa przeciwegzekucyjnego, z którym strona powodowa nie wystąpiła, to bezprzedmiotowe jest rozważanie możliwości zastosowania art. 502 k.c. w stanie faktycznym niniejszej sprawy.

Od powyższego wyroku Sądu Okręgowego skargę kasacyjną wniosła strona powodowa. Skargę oparto na podstawie naruszenia: 1) art. 498 § 1 i 2 k.c. w związku z art. 300 k.p. przez jego niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że wierzytelność stwierdzona tytułem wykonawczym nie spełnia warunków wierzytelności podlegającej potrąceniu z art. 498 § 1 k.c.; 2) art. 87 k.p. w związku z art. 498 k.c. w związku z art. 300 k.p. przez ich niewłaściwą wykładnię i przyjęcie, że potrącenie wierzytelności pracodawcy z wierzytelnością pracownika może nastąpić wyłącznie w trakcie trwania stosunku pracy i może być dokonywane jedynie z bieżąco wypłacanego wynagrodzenia za pracę; 3) art. 502 k.c. w związku z art. 300 k.p. przez jego niezastosowanie w niniejszej sprawie, a w konsekwencji uznanie, że wierzytelności powódki nie można potrącić, nawet jeżeli w chwili, gdy potrącenie stało się możliwe, przedawnienie tych wierzytelności jeszcze nie nastąpiło.

Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania został uzasadniony występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, sprowadzającego się do pytania: czy do instytucji potrącenia wierzytelności z zakresu prawa pracy, na zasadach określonych w art. 87 k.p., znajduje odpowiednie zastosowanie art. 502 k.c. w związku z art. 300 k.p. oraz czy w okolicznościach przewidzianych dyspozycją art. 502 k.c. w związku z art. 300 k.p. w przypadku wzajemnych wierzytelności pracodawcy i pracownika z zakresu prawa pracy wykluczone jest ich

potrącenie w drodze jednostronnego oświadczenia pracodawcy, jeżeli spełnione są przesłanki takiego potrącenia określone w art. 87 k.p. Skarżąca podniosła również, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Skarżąca wniosła o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania oraz o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna, jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, służy realizacji interesu publicznego w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. Funkcje postępowania kasacyjnego powodują, że wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania oraz jego uzasadnienie powinny koncentrować się na wykazaniu, że w konkretnej sprawie zachodzą okoliczności przemawiające za interwencją Sądu Najwyższego.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do tych przesłanek, gdyż tylko wówczas może być osiągnięty cel wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny, czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o jakich stanowi art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania został uzasadniony występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego oraz oczywistą zasadnością skargi.

Na wstępie należy zauważyć, że budzi zastrzeżenia samo sformułowanie okoliczności, które miałyby stanowić przesłankę przyjęcia skargi do rozpoznania. Skarżąca formułuje tezę o oczywistej zasadności skargi i jednocześnie podnosi, że

w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne. Tymczasem, nie jest możliwe jednoczesne wykazanie, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne dotyczące wykładni określonych przepisów prawa i że skarga oparta na naruszeniu tych przepisów jest oczywiście uzasadniona – albo jest tak, że wykładnia określonych przepisów nie następuje trudności lub jest utrwalona w orzecznictwie a ich treść jednoznaczna i w związku z tym ich naruszenie jest oczywiste, albo tak, że wykładnia ta budzi poważne wątpliwości, co kształtuje istotne zagadnienie prawne, wobec czego naruszenie przepisów nie może być oczywiste (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 29 lipca 2015 r., I CSK 980/14, LEX nr 1770903).

Wykazywane przez skarżącą oczywiste naruszenie prawa przez Sąd Okręgowy wynika z przyjęcia przez nią założenia o przysługiwaniu byłemu pracodawcy prawa do potrącenia przedawnionego roszczenia o zwrot zaliczek z wynagrodzenia zasądzonego na rzecz byłego pracownika prawomocnym wyrokiem sądu, czyli stanowi konsekwencję oceny sformułowanego przez skarżącą zagadnienia prawnego.

Zagadnienie prawne, w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., powinno mieć poważny, istotny i uniwersalny charakter. Jest to zagadnienie, które wywołuje zasadnicze kontrowersje lub rozbieżne oceny prawne i nie zostało dotychczas rozstrzygnięte przez Sąd Najwyższy, a jego rozstrzygnięcie jest zarówno konieczne do prawidłowego rozstrzygnięcia konkretnej sprawy, jak i przyczynia się do rozwoju judykatury. Skarżący powinien oprócz samego sformułowania zagadnienia przedstawić argumentację jurydyczną uzasadniającą tezę o możliwości rozbieżnych ocen prawnych w związku ze stosowaniem przepisów, na tle których zagadnienie powstało (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 30 kwietnia 2015 r., V CSK 598/14, LEX nr 1678102).

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia oczekiwań kierowanych w orzecznictwie Sądu Najwyższego do wnoszącego skargę kasacyjną profesjonalnego pełnomocnika. Brak w nim jakiegokolwiek argumentacji jurydycznej, analizy różnych możliwości rozwiązania postawionego problemu, oceny dotychczasowego orzecznictwa Sądu Najwyższego, odwołań do poglądów doktryny czy wreszcie argumentów

przemawiających za ewentualną zmianą dotychczasowej linii orzeczniczej. Skarżący ograniczył się jedynie do wyrażenia poglądu, że jego zdaniem skarga realizuje cel publiczny. Uzasadniając istotność zagadnienia, przedstawił jedynie własne stanowisko będące polemiką z uzasadnieniem wyroku sądu odwoławczego.

Należy przypomnieć, że kwestia zakresu przysługującego pracodawcy prawa do potrącenia wierzytelności pieniężnych z wynagrodzenia za pracę była wielokrotnie przedmiotem analizy Sądu Najwyższego. Między innymi w wyroku z 7 czerwca 2011 r., II PK 256/10 (OSNP 2012 nr 13-14, poz. 172), Sąd Najwyższy stwierdził, że w przypadku potrącenia wierzytelności pracodawcy z wynagrodzenia za pracę przysługującego pracownikowi nie mają zastosowania zwykłe reguły potrącenia, takie jak w prawie cywilnym, gdyż należne i zasądzone pracownikowi świadczenia podlegają ochronie i jedyne dopuszczalne potrącenie możliwe byłoby w trybie art. 87 k.p. Nie jest to jednak potrącenie w rozumieniu art. 498 § 1 k.c. Potrącenie z art. 87 § 1 k.p. może być dokonane tylko przy wypłacie wynagrodzenia i na ściśle określonych warunkach, a więc nie w dowolnym czasie i nie przez samo oświadczenie o potrąceniu. Jest to pogląd zasadniczo zbieżny z przyjętym przez Sąd Okręgowy w zaskarżonym wyroku.

Nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne, jeżeli Sąd Najwyższy w danej kwestii wyraził swój pogląd we wcześniejszym orzecznictwie, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu. Skarżący nie przedstawił argumentów przemawiających za odstępieniem od uprzedniego utrwalonego stanowiska Sądu Najwyższego, wyrażonego w tezie o odrębności i samoistności regulacji potrącenia z wynagrodzenia z pracą wyrażonej w art. 87 i nast. k.p.

Zasadniczym argumentem Sądu Okręgowego było stwierdzenie, że złożenie przez powodową Spółkę oświadczenia o potrąceniu już po wydaniu tytułu wykonawczego (po wydaniu prawomocnego wyroku zasądającego należność na rzecz pozwanego i nadaniu temu wyrokowi klauzuli wykonalności) określało katalog możliwych środków prawnych obrony przed egzekucją należności zasądzonych prawomocnym wyrokiem. W takiej sytuacji właściwym środkiem prawnym było powództwo przeciwegzekucyjne. Skorzystanie z takiego środka było pożądane zwłaszcza z uwagi na niedopuszczalność zgłoszenia przez pracodawcę zarzutu

potrącenia w postępowaniu rozpoznawczym w sprawie, w której został wydany tytuł wykonawczy, czyli w sprawie z powództwa pracownika przeciwko pracodawcy o zapłatę wynagrodzenia za pracę. Potrącenie z art. 87 § 1 k.p. może być dokonane tylko przy wypłacie wynagrodzenia i na ściśle określonych warunkach, a więc nie w dowolnym czasie i nie przez samo oświadczenie pracodawcy o potrąceniu. W sytuacji niezgłoszenia (niedopuszczalności zgłoszenia) zarzutu potrącenia w postępowaniu rozpoznawczym w sprawie, w której został wydany tytuł wykonawczy, potrącenie może być jedynie podstawą powództwa o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności z art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c.

Do tej argumentacji Sądu Okręgowego skarżąca nie nawiązuje w podstawach skargi kasacyjnej.

Podsumowując – skarżąca nie wykazała we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, rozumiane jako problem nowy i dotychczas niewyjaśniony, dotyczący ważnego ogólnego zagadnienia jurystycznego, którego rozpatrzenie przyczyni się do rozwoju myśli prawniczej i będzie miało znaczenie nie tylko do oceny konkretnej, jednostkowej sprawy. Argumenty o oczywistości skargi również należy uznać za chybione w świetle powyższych rozważań. Warto dodać, że skarżąca, podnosząc zarzut naruszenia art. 502 k.c., nie zauważa, że zastosowanie norm prawa cywilnego w prawie pracy ma charakter posiłkowy, ograniczony do kwestii nieuregulowanych w Kodeksie pracy, co wynika z normy odsyłającej art. 300 k.p.

Z uwagi na powyższe, należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).